

§ 25

Dnr 00239/2022

Socialnämndens yttrande avseende Alla tiders föräldraskap - ett stärkt skydd för barns familjeliv (SOU 2022:38)

Sammanfattning

I utredningen lämnas författningsförslag som syftar till att med utgångspunkt i barnets bästa åstadkomma en mer sammanhållen, könsneutral och jämlik reglering om föräldraskap samt regler om föräldraansvar som är anpassade till olika familjekonstellationer. Förslagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2024.

Ordförandens förslag

Ordförande instämmer i förvaltningens bedömning.

Ordförandens förslag till socialnämnden är

att till justitiedepartementet lämna yttrande enligt upprättat förslag.

Behandling av förslag

Ordföranden konstaterar att det bara finns ett förslag till beslut och finner att socialnämnden beslutar i enlighet med ordförandens förslag.

Socialnämnden beslutar

att till justitiedepartementet lämna yttrande enligt upprättat förslag.

Beslutet ska skickas till

Handläggaren
Justitiedepartementet

Socialnämnden

Sammanträdesdatum 25 januari 2023

Förslag till yttrande avseende Alla tiders föräldraskap – ett stärkt skydd för barns familjeliv (SOU 2022:38), Dnr 239/2022

Beskrivning av ärendet

I utredningen lämnas författningsförslag som syftar till att med utgångspunkt i barnets bästa åstadkomma en mer sammanhållen, könsneutral och jämlik reglering om föräldraskap samt regler om föräldraansvar som är anpassade till olika familjekonstellationer. Förslagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2024.

Utredningens huvudsakliga innehåll

I utredningen föreslås följande lagändringar som berör socialnämndens verksamhet:

Föräldraskap

- Det införs en utredningsskyldighet för socialnämnden när det inte är känt, eller när det är oklart, vem som har fött ett barn.
- Socialnämnden ska verka för att en rättsgenetisk undersökning genomförs där så behövs.
- Det införs en tidsfrist avseende föräldrars möjlighet att initiera en domstolsprocess om att häva föräldraskapet. Barn ska fortsatt ha en obegränsad rätt att väcka talan om hävande av föräldraskap.
- Barnet ska som utgångspunkt föra sin egen talan i mål om hävande av föräldraskap. Barnets förmyndare ska inte längre ha rätt att föra barnets talan.

Adoption

- Makar eller sambor som har varit familjehemsföräldrar eller särskilt förordnade vårdnadshavare ska kunna adoptera barnet gemensamt även efter en separation. Detta gäller även styvbarnsadoption.
- En familjehemsförälder eller särskilt förordnad vårdnadshavare ska ensam kunna adoptera utan sin nya partner när den tidigare partnern, som man varit familjehemsförälder/särskilt förordnad vårdnadshavare tillsammans med, avlidit.

Föräldrafullmakt

- Det införs en ny form av fullmakt – föräldrafullmakt – som ger sociala föräldrar en lagreglerad behörighet att agera i frågor gällande barnet. Föräldrafullmakten träder i kraft när föräldrafullmakten registrerats i folkbokföringen. Föräldrafullmaktshavaren får företräda barnet och fatta beslut i frågor som rör barnets personliga angelägenheter i samma utsträckning som en vårdnadshavare får göra ensam enligt föräldrabalken, när ett barn står under vårdnad av två vårdnadshavare. Föräldrafullmaktshavaren får även ta del av uppgifter som rör barnet i samma utsträckning som en vårdnadshavare. Föräldrafullmaktshavaren får inte fatta beslut av ingripande betydelse för barnets framtid, om inte barnets bästa uppenbarligen kräver det.

Barns rätt till umgänge med sociala föräldrar

- Det införs en självständig talerätt i fråga om umgänge för den som är att anse som en särskild umgängespersion. En särskild umgängespersion definieras som en person med vilken barnet har en relation som motsvarar den mellan barn och förälder.
- Socialnämndens skyldighet att erbjuda samarbetsamtal ska utvidgas till att även inbegripa särskilda umgängespersioner i frågor om umgänge.

Barnets bästa i fråga om vårdnad efter en förälders eller vårdnadshavares död

Det införs en möjlighet i 6 kap. 9 § FB att ta hänsyn till barnets boendesituation när vårdnaden ska bestämmas efter en förälders död. Enligt den nu gällande regleringen tillfaller vårdnaden den efterlevande vårdnadshavaren ensam när den andra vårdnadshavaren dör. Detta behöver inte alltid vara till barnets bästa om barnet exempelvis inte har en nära relation till den efterlevande föräldern. Domstolen ska därför på talan av socialnämnden, om det är lämpligare, flytta över vårdnaden från den efterlevande föräldern till en eller två särskilt förordnade vårdnadshavare. En sådan talan ska väckas inom sex månader från föräldrarnas död. Domstolen kan också på talan av den efterlevande föräldern besluta om gemensam vårdnad med en särskilt förordnad vårdnadshavare.

Socialnämndens yttrande

Generella synpunkter på författningsförslaget

Socialnämnden ser positivt på de författningsförslag som avser föräldraskap, adoption, barns rätt till umgänge med sociala föräldrar samt att barnets bästa får starkare genomslag i frågan om vårdnad efter en vårdnadshavares död. Nämnden ser mycket positivt på möjligheten att en efterlevande vårdnadshavare kan ha gemensam vårdnad med en särskilt förordnad vårdnadshavare, eftersom detta ytterligare stärker barnets möjlighet att bibehålla viktiga relationer.

Socialnämnden ställer sig tveksam till utredningens bedömning att förslagen enbart kommer innebära försumbara kostnadsökningar för kommunerna. Mot bakgrund av de förbättringar som förslaget väntas ge, med syftet att barns bästa ska få ytterligare genomslag, är det enligt socialnämnden osannolikt att det enbart rör sig om enstaka ärenden. Om förändringarna ska ge den effekt som man avser bör det handla om ett större antal barn, inte minst avseende samarbetsamtal. Socialnämndens bedömning är därför att förändringarna kommer att innebära ökade, ej försumbara, kostnader för kommunerna.

Föräldrafullmakt

Av utredningens förslag gällande föräldrafullmakter framgår att denna nya form av fullmakt syftar till att ge sociala föräldrar motsvarande behörighet att företräda barnet, fatta beslut för barnet samt att ta del av uppgifter rörande barnet i samma utsträckning som fullmaktsgivaren. I detta avseende efterfrågar socialnämnden ett förtydligande av om en person som har förvaltare, genom en föräldrafullmakt, ska kunna besluta i ett barns ekonomiska angelägenheter.

Utredningen menar att tredje man som utgångspunkt ska förlita sig på att fullmaktshavaren agerar i samförstånd med vårdnadshavaren även i frågor som inte omfattas av den dagliga omsorgen. Fullmaktshavaren har ingen självständig rätt utan behörigheten härleds till och förfogas av barnets vårdnadshavare. Socialnämnden efterfrågar ytterligare vägledning avseende i vilken utsträckning myndigheten ska, eller kan, godta föräldrafullmakten vid handläggning av ärenden inom socialtjänsten. Bör socialtjänsten exempelvis som utgångspunkt godta en ansökan om bistånd från en föräldrafullmaktshavare eller ett samtycke till en föreslagen insats eller vårdplan? Hur förhåller sig föräldrafullmakt till 6 kap 13 a § FB där socialnämnden får besluta att åtgärd får vidtas utan den andra vårdnadshavarens samtycke om det krävs med hänsyn till barnets bästa? Det behövs vidare ett förtydligande av om en fullmaktshavare omfattas av de rättssäkerhetsfunktioner som omgärdar förvaltningsrättsliga ärenden. Socialnämnden efterfrågar vägledning gällande hur föräldrafullmakter förhåller sig till kommunikering, företräde inför beslutsfattaren, behörighet att överklaga beslut avseende barnet etcetera.

Inom socialtjänstens verksamhet hanteras känsliga uppgifter om barn, föräldrar och eventuellt andra närstående som syskon och sambor i utredningar och insatser om barn. När vårdnaden är gemensam medför rätten till partsinsyn enligt förvaltningslagen och offentlighet- och sekretesslagstiftningen att en fullmaktshavare kan få rätt till integritetskänsliga uppgifter om en större krets personer än just barnet. Vidare kan vårdnadshavare ha rätt till förlängd partsinsyn även när ett ärende är avslutat. Socialnämnden efterfrågar ytterligare vägledning gällande om en fullmaktshavare ska ha motsvarande omfattande rätt till insyn i sekretesskyddade uppgifter som vårdnadshavaren har. Vidare är det oklart hur myndigheter ska förhålla sig till en föräldrafullmakt under tiden en anmälan om återkallelse av föräldrafullmakt handläggs hos Skatteverket. Eftersom fullmakten när som helst kan återkallas innebär detta i praktiken att socialnämnden, och andra myndigheter, inför exempelvis ett utlämnande av sekretesskyddade uppgifter behöver förvissa sig om att fullmakten fortfarande gäller. Socialnämnden ser även en risk för att möjligheten att återkalla en fullmakt kan användas som redskap i konflikter. Socialnämnden efterfrågar ett förtydligande av tillämpningen även i denna del.

Vidare ställer sig socialnämnden tveksam till förslaget om en lagreglerad åldersgräns för inhämtande av barns samtycke till en föräldrafullmakt. En föräldrafullmakt kan ha stor inverkan i frågor rörande barnet under dess uppväxt. Det bedöms rimligt att även yngre barn kan ha den ålder och mognad som behövs för att få möjlighet att påverka ett sådant beslut.

Sammantaget ser socialnämnden fördelar med lagförslaget gällande föräldrafullmakter men menar, mot bakgrund av det som ovan anförts, att det finns delar i förslaget som bör utredas vidare och förtydligas. Enligt socialnämnden finns det redan tillräckliga rättsliga möjligheter att genom en vanlig fullmakt ge sociala föräldrar möjligheter att agera i, och få insyn i, ett barns personliga och ekonomiska angelägenheter.

Jessica Granquist
tf. socialdirektör

Lisbeth Davidsson
tf. verksamhetschef
Gemensamma resurser

Socialnämnden

Sammanträdesdatum 25 januari 2023

Socialnämndens yttrande avseende Alla tiders föräldraskap - ett stärkt skydd för barns familjeliv (SOU 2022:38), dnr 00239/2022

Sammanfattning

I utredningen lämnas författningsförslag som syftar till att med utgångspunkt i barnets bästa åstadkomma en mer sammanhållen, könsneutral och jämlik reglering om föräldraskap samt regler om föräldraansvar som är anpassade till olika familjekonstellationer. Förslagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2024.

I ärendet finns följande handlingar

- Tjänsteskrivelse
- Förslag till yttrande
- Remiss avseende SOU 2022:38

Förslag till beslut

Ordförande instämmer i förvaltningens bedömning.

Ordförandens förslag till socialnämnden är

att till justitiedepartementet lämna yttrande enligt upprättat förslag.

Mathilda Hjelm
Ordförande

Beslutet ska skickas till

Handläggaren
Justitiedepartementet

Socialnämnden

Sammanträdesdatum 25 januari 2023

Socialnämndens yttrande avseende Alla tiders föräldraskap - ett stärkt skydd för barns familjeliv (SOU 2022:38), dnr 00239/2022

Sammanfattning

I utredningen lämnas författningsförslag som syftar till att med utgångspunkt i barnets bästa åstadkomma en mer sammanhållen, könsneutral och jämlik reglering om föräldraskap samt regler om föräldraansvar som är anpassade till olika familjekonstellationer. Förslagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2024.

I ärendet finns följande handlingar

- Förslag till yttrande
- Remiss avseende SOU 2022:38

Förslag till beslut

Socialförvaltningens förslag till socialnämnden är

att till justitiedepartementet lämna yttrande enligt upprättat förslag.

Beskrivning av ärendet

I utredningen föreslås följande lagändringar som berör socialnämndens verksamhet:

Föräldraskap

- Det införs en utredningsskyldighet för socialnämnden när det inte är känt, eller när det är oklart, vem som har fött ett barn.
- Socialnämnden ska verka för att en rättsgenetisk undersökning genomförs där så behövs.
- Det införs en tidsfrist avseende föräldrars möjlighet att initiera en domstolsprocess om att häva föräldraskapet. Barn ska fortsatt ha en obegränsad rätt att väcka talan om hävande av föräldraskap.
- Barnet ska som utgångspunkt föra sin egen talan i mål om hävande av föräldraskap. Barnets förmyndare ska inte längre ha rätt att föra barnets talan

Förslag till yttrande föreligger i ärendet.

Jessica Granquist
tf. Socialdirektör

Lisbeth Davidsson
tf. Verksamhetschef
Gemensamma Resurser

Beslutet ska skickas till
Handläggaren
Justitiedepartementet